

Local region in the elementary education curriculum from the point of view of the Framework Education Programme

Učivo místního regionu na 2. stupni ZŠ z pohledu RVP ZV

Jiří ČEKAL

Jihočeská univerzita, cekal@pf.jcu.cz

Abstract

Problem of local region is an integral part of (not only) the elementary education. In spite of a big importance of this subject matter for complex personal development of a pupil there is no attention devoted to it during classes which it would deserve. In spite of taking notice of interdisciplinary character of this topic it is just geography which represents the more proper "bearing" subject for its realization.

The article considers potentials of subject matter of local region from the point of view of geography education in the context of the main trends according of Framework Education Programme for Elementary Education. The emphasis is set rather on its practical/application level that is a way of developing general skills of pupils which focus in gradual completion of key competencies. In connection of so-called cross-curricular subjects there are analysed opportunities of interdisciplinary relations. At the same time the topic gives a big potential for using a less traditional activate methods and forms of education. Theoretical part of the article is complemented by conclusion of partial research results of practical experiences from classes on some elementary schools.

Key words: local region, elementary geography education, interdisciplinary relations, key competencies

Klíčová slova: místní region, zeměpisné vzdělávání na ZŠ, mezipředmětové vazby, klíčové kompetence

---

1. Úvod

Učivo o místním regionu nepochybně patří k nevhodnějším tématům základního vzdělávání z hlediska možnosti propojení obsahu školského zeměpisu s praxí. Navíc je to právě místní oblast, ve které žáci zpravidla získávají své první zeměpisné poznatky již na 1. stupni ZŠ, ale především i mimo školu v každodenním životě. Přes nesporný význam tohoto učiva pro celkový osobnostní rozvoj žáka mu často nebývá ve výuce věnována taková pozornost, jakou by si zasloužilo.

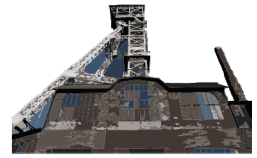
Cílem příspěvku je pokusit se zhodnotit potenciál učiva místního regionu z pohledu zeměpisného vzdělávání v kontextu hlavních trendů navozovaných RVP ZV. Po krátkém zamyšlení nad postavením tohoto učiva v systému kurikulárních dokumentů a jeho obsahem, článek také navrhuje příklady možných metod a forem výuky a konkrétních činností žáků, zejména ve vazbě na tzv. klíčové kompetence. Součástí je i stručné shrnutí dílčích výsledků výzkumu praktických zkušeností z výuky tohoto tématu v modelových regionech.

2. Metodická východiska realizace učiva místního regionu na 2. stupni ZŠ

Ve školním vzdělávání se žáci tradičně setkávají s učivem o místním regionu již na 1. stupni ZŠ, kdy je podle RVP ZV součástí vzdělávací oblasti „Člověk a jeho svět“. Především v rámci tematických okruhů

„Místo, kde žijeme“ a „Rozmanitost přírody“ děti názorně poznávají hlavní rysy obce a jejího nejbližšího okolí a učí se v elementární rovině chápat základní vazby mezi přírodou a společností v místní krajině. Na 2. stupni leží těžiště výuky místního regionu ve vzdělávacím oboru „Zeměpis“, kde je součástí tematického okruhu „Česká republika“. Obsah učiva je v RVP ZV pojat velmi stručně, podobně i očekávané výstupy jsou formulovány dosti obecně (bližší viz Kol. 2007a). V rámci gymnaziálního vzdělávání je pak toto učivo součástí tématu „Regiony“ (vzdělávací obor „Geografie“), kde je ve srovnání se základním vzděláním kladen ještě větší důraz na aplikační rovinu (viz Kol. 2007b). Předpokládá se tedy zřejmě dostatečná faktografická báze ze základní školy.

Kromě vertikálních vazeb mezi jednotlivými stupni vzdělávání je však třeba uvědomit si značný potenciál učiva o místním regionu i z hlediska vazeb horizontálních, a to nejen v rámci samotného zeměpisu, ale také mezipředmětových, v pojetí RVP reprezentovaných zejména tzv. průřezovými tématy, stejně jako z hlediska propojení s praktickým životem ve vazbě na klíčové kompetence (viz dále). Komplexně vzato jde v podstatě o aplikaci tzv. regionálního principu, který lze chápat jako cílevědomé a soustavné využívání místní krajiny pro výchovnou a vzdělávací činnost (bližší např. Šupka, Hofmann 1990, Rezníčková a kol. 2008).

Z metodického hlediska můžeme podle Šupky, Hofmanna, Matouška (1994) rozlišit tři základní přístupy studia regionů ve školní praxi:

- analýza regionu podle jednotlivých složek krajinné sféry. Problémem tohoto přístupu však bývá často izolovaný pohled bez ohledu na vzájemné vazby.
- snaha vyjádřit dominantní rysy regionu. Zde se nehodnotí nezbytně všechny složky geokomplexu, ale klade se důraz zejména na ty, které určují specifickou daného území.
- srovnávání jednotlivých regionů. Tento přístup vychází z názoru, že každý region má kromě jedinečných rysů i rysy obecné, a proto lze jejich komparací dojít k obecně platným zákonitostem.

Uvedené metody je samozřejmě možné kombinovat v závislosti na konkrétních potřebách a cílech výuky. Volba přístupu tak mj. ovlivňuje i samotný obsah a zacílení učiva, hloubku a šířku jeho záběru. Poměrně podrobnou tradiční osnovu učiva o místním regionu lze nalézt např. v publikacích Šupka, Hofmann (1990) či Winter (1993). V pojetí principů navozovaných RVP je však hlavním tvůrcem obsahu sám vyučující, a to vždy s ohledem na konkrétní podmínky dané školy/regionu, které by měly být zohledněny ve školních vzdělávacích programech. Zároveň je (nejen) v regionální geografii patrný trend odklonu od velkého množství faktografie/izolovaných poznatků a výkladového/frontálního pojetí výuky. Naopak se do popředí dostává tematizace a integrovaný přístup ke vzdělávacímu obsahu. Kromě vědomostí je stále větší důraz kladen i na rozvoj obecnějších dovedností žáků. V této souvislosti se otevírá prostor pro řadu méně tradičních vyučovacích metod, jejichž společným jmenovatelem je celková aktivizace a samostatné činnosti žáků. Ty lze navíc zadávat diferencovaně např. podle vyspělosti či zájmů žáků, individuálně, ve dvojicích či skupinách apod.

V neposlední řadě je nutné zmínit i značný výchovný význam tohoto učiva. Kühnlová (1998, 2007) v první řadě zmiňuje těsnou vazbu na environmentální výchovu, jejímž cílem je vést žáky k šetrnému vztahu k životnímu prostředí. A kde jinde by toto mělo být především naplňováno než v každodenním životě v místě bydliště? Zde autorka připomíná známý princip „Globálně myslet – lokálně jednat“. Řada globálních problémů má totiž příčinu v kumulaci nevhodného chování jednotlivců na lokální úrovni. Kühnlová dále zdůrazňuje i výchovu vlasteneckou/občanskou, která by měla vyústit v odpovědný vztah k zemi/regionu/obci svého bydliště, a v neposlední řadě i výchovu estetickou ve smyslu vnímání kvalit a estetických hodnot okolní krajiny jako součásti obecnější schopnosti umět „číst“ krajinu a rozumět jí.

3. Shrnutí výsledků výzkumu výuky místního regionu

Z výzkumu realizovaného na základních školách a v nižších ročnících víceletých gymnázií ve třech modelových regionech (viz Kovářková 2010, Pyšnová 2008, Čekal, Pavliš 2000) vyplynulo, že na většině škol je učivo o místním regionu věnována pozornost zejména v 8. ročníku (resp. v tercií víceletých gymnázií) v rámci učiva o ČR. Z hlediska obsahu stále významně převládá tradiční struktura po složkách krajinné sféry, často bez většího důrazu na souvislosti, někde doplněná o vybrané zajímavosti regionu. Z vývojového pohledu je možné za pozitivní označit v zásadě dvě skutečnosti. Jednak jde o zvýšení časové dotace věnované tomuto tématu: zatímco v roce 2000 existovala zhruba třetina škol, kde mu byla věnována pouze 1 vyučovací hodina či dokonce nebylo samostatně probíráno vůbec a dotace na zbývajících se pohybovala od 2 do 5 hodin, u novějších výzkumů již neexistovala škola, kde by se tématu nevěnovali alespoň 1 vyučovací hodinu, většinou to však bylo 6 až 8 hodin. Druhý pozitivní posun lze identifikovat z hlediska použitých vyučovacích metod. V roce 2000 totiž na cca 80% škol převažovalo výkladové pojetí, doplněné maximálně vycházkou do okolí školy či exkurzí v rámci okresu. V případě dvou posledních výzkumů již byl na drtivě většině škol kladen důraz na aktivizační metody a samostatnou činnost žáků, na některých školách byly realizovány i projekty tematicky zaměřené a lokalizované do místní oblasti. Zjištění je o to cennější, že to bylo právě užití méně tradičních (aktivizačních) metod výuky, které při šetření v roce 2000 těsně pozitivně korelovalo s úrovní znalostí žáků o místním regionu, jejichž testování bylo také součástí výzkumu. Naopak skutečnosti jako délka praxe vyučujícího či fakt, zda je místním rodákem nebo přistěhovalým, se ve výsledných znalostech žáků nijak významně neprojevilo. Spíše je to tedy otázka metodického přístupu a míry důležitosti, kterou tomuto učivu konkrétní vyučující přikládá.

Na drtivě většině škol bylo upozorňováno na společný problém neexistence literatury či nějakého uceleného zdroje informací vhodného pro výuku daného regionu na ZŠ. Je však logické, že učebnice regionálního zeměpisu celé ČR mohou poskytnout jen velmi omezené množství použitelných dat zacílených do konkrétního území mikroregionální úrovně. Jak však z výzkumu dále vyplynulo, většina vyučujících stále častěji ve výuce využívá kromě různých regionálně zaměřené literatury či map také internetové zdroje (především webové stránky obce/regionu), prospekty místních informačních center, institucí apod. Problémem tedy dnes již není ani tak faktická nedostupnost údajů, ale spíše potřeba jejich další selekce (což lze ale chápat i pozitivně v souvislosti s nutností rozvoje dovedností žáků orientovat se v různých zdrojích informací), posouzení jejich relevance a především pak nedostatek inspirace, jak s informacemi dále pracovat a co nejlépe je ve výuce využít. V tomto kontextu jsou velmi cenné publikace

Kühnlové (1998, 2007), které poskytují řadu tématických i metodických námětů selektivně použitelných prakticky v každé místní oblasti či obci.

4. Příklady témat, metod a činností realizovatelných při výuce místní oblasti na ZŠ

Přestože obsahově leží těžiště tohoto učiva zejména v předmětu zeměpis, má, jak již bylo naznačeno, značný mezipředmětový charakter a je možné v něm identifikovat možnosti propojení prakticky se všemi průřezovými tématy. V rámci výčtu hlavních aspektů (upraveno a doplněno podle Kühnlové 1997, 2007), kterým lze doporučit věnovat bližší pozornosti, jsou v závorce uvedeny také příklady vazeb na obsah průřezových témat podle RVP ZV (použité zkratky: VMEGS = Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, EV = Environmentální výchova, VDO = Výchova demokratického občana, MKV = Multikulturní výchova):

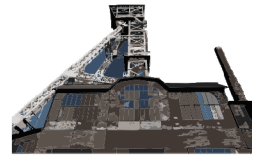
- hodnocení geografické polohy v nejširším slova smyslu, včetně příslušnosti obce/regionu v rámci administrativních hranic a analýzy vnějších vazeb, a to i z vývojového pohledu (VMEGS: poloha a jedinečnost regionu v rámci Evropy, VDO: orgány místní samosprávy, možnosti participace občanů na životě obce)
- charakteristiku přírodních složek zaměřit zejména na hodnocení celkového stavu a kvality místní krajiny a vlivu lidských aktivit na ni se zdůrazněním historického aspektu a pohledu do budoucna, nutnost ochrany krajiny (zde se přímo nabízí využití v rámci průřezového tématu EV: otázky vztahu člověka k místní přírodě, souvislosti konkrétních lidských aktivit a problémů životního prostředí v místě bydliště, VMEGS: zejména nutnost uvědomit si propojenost globální a lokální dimenze (nejen) v otázce ochrany přírody)
- v socioekonomické části se snažit postihnout jednak aktuální stav a problémy v regionu (hlavní charakteristiky obyvatelstva, nejvýznamnější hospodářské subjekty, jejich zaměření, nezaměstnanost, úroveň a dostupnost občanské vybavenosti a služeb, kvalita technické infrastruktury,...), ale také se seznámit s tradičními řemesly a tradiční průmyslovou výrobou regionu. Jako vhodné se jeví zahrnout i stručný historicko-kulturní přehled, např. ve vazbě na vývoj osídlení apod. Součástí by mělo být i hodnocení kvality sociálního prostředí, které mj. zahrnuje otázky bydlení, životního stylu atd. (MKV: poznání odlišností přítomných etnik, ale i kvalita elementárních lidských vztahů v místě bydliště, VMEGS: srovnávání místních tradic, folklóru a životního stylu se zvyky a tradicemi národů Evropy)
- z hlediska aplikace do praxe je vhodné seznámit žáky také s elementárními prvky územního

plánování, řešit otázky funkčního využití území a jeho změny, přírodní a lidské zdroje, možnosti rozvoje území i jeho limity. Zde lze využít např. metody SWOT analýzy, která (zjednodušeně řečeno) shrnuje nejdůležitější charakteristiky území ze čtyř základních hledisek: silné stránky, slabé stránky, potenciální možnosti a bariéry rozvoje (VDO: nutnost rozumět místním poměrům a problémům, možnosti občana ovlivňovat budoucí rozvoj regionu).

Při volbě vyučovacích metod je třeba klást důraz především na pojetí založené na samostatných činnostech žáků. S ohledem na integrovaný přístup ke vzdělávacímu obsahu se jako velmi vhodná jeví metoda školního (geografického) projektu. Princip spočívá v tom, že žák (resp. skupina žáků) je postaven před řešení nějakého problému/situace s reálným podtextem, který bývá prostorově orientován nejčastěji právě na místní region či obec. Ke splnění úkolu potřebuje řadu vědomostí a dovedností ze zeměpisu i dalších předmětů, stejně jako zkušenosti z každodenního života. Žák musí navrhnout svůj vlastní postup řešení, výsledky následně prezentovat, své rozhodnutí zdůvodnit a obhájit. Je zřejmé, že v průběhu zpracování uplatní celou řadu aktivit, které rozvíjejí tvůrčí myšlení a obecnější dovednosti. Bližší metodické poznámky k vlastní realizaci stejně jako řadu příkladů témat projektu vhodných pro 2. stupeň ZŠ je možné nalézt např. v publikaci Kühnlová (1999). Jako příklad aplikovatelný prakticky v každé místní oblasti uveďme téma „Turistický průvodce našim regionem/obcí“. Žáci jsou při něm nuceni pracovat se širokou škálou informačních zdrojů, třídít, vybírat a zpracovávat podstatné (nejen zeměpisné) údaje. Je evidentní, že lze zapojit také většinu ostatních vyučovacích předmětů/oborů, zejména pak: přírodopis (typičtí zástupci místní fauny a flóry, ochrana životního prostředí), dějepis (hlavní historické události, významné osobnosti historie), výchova k občanství (důležité instituce, kulturní a společenské akce, významní rodáci), český jazyk a literatura, výtvarná výchova (původ místních zeměpisných jmen, jazyková a slohová úroveň navrženého průvodce, jeho grafické zpracování), tělesná výchova (sportovní zařízení a akce v regionu), informační a komunikační technologie (vyhledávání informací na internetu, tvorba elektronické verze průvodce, PowerPointová prezentace), případně i cizí jazyky (překlad nejdůležitějších informací, stručné představení regionu kamarádovi ze zahraničí) atd.

Nejen v průběhu zpracování projektu, ale prakticky kdykoli při výuce místního regionu, žáci mohou vykonávat celou řadu praktických činností realizovatelných ve třídě, v terénu či mimo školu ve svém volném čase. Řadu jejich konkrétních návrhů, podobně jako i další použitelné vyučovací metody, najdeme např. v publikacích Rezníčková a kol. (2008) a Kühnlová (1998, 2007). Mnozí autoři jako Rezníčková a

kol. (2008), Marada (2006), Hofmann (2003) či Hájek (1999) přikládají značný význam právě terénní výuce, kterou je, samozřejmě s ohledem na konkrétní místní podmínky, vhodné realizovat v bližším okolí školy. Pro inspiraci uvedme jen několik příkladů samostatných činností žáků:

- práce s vhodnými mapami větších měřítek (topografickými, turistickými, tématickými), plány obce, leteckými snímky, případně i s aplikacemi GIS. Mapy a snímky vhodné pro mikroúroveň lze získat např. na www.mapy.cz (bližší Červinka, 2007). Nabízí se řada činností typu analýza obsahu map a plánů, jeho aktualizace či doplňování, srovnání mapového zákresu území různých měřítek či časových období, konfrontace grafického znázornění s realitou, tvorba LANDUSE, schémat, náčrtů apod. Tyto aktivity lze realizovat již v 6. ročníku a využít tak místního regionu při probírání základů kartografie.
- práce s vhodnými datovými podklady. Mnoho relevantních socioekonomických dat za různé úrovně administrativních regionů i jednotlivé obce lze získat na stránkách Českého statistického úřadu (resp. jeho krajských reprezentací): www.czso.cz Je možné provádět jednoduché analýzy a komparaci základních ukazatelů. Nabízí se také propojení s matematikou a informačními technologiemi (jednoduché výpočty, tvorby přehledných tabulek a grafů).
- elementární formy výzkumu cílené na pozorování vybraných prvků a jevů přírodních i společenských složek krajiny a její struktury, včetně vzájemných vazeb. Dobré je hledat konkrétní možnosti krajiny daného území pro názornou výuku obecných složkových disciplín zeměpisu. Lze také vykonávat činnosti jako jednoduchá měření, anketární či dotazníková šetření zaměřená například na vybrané aspekty dopravy (frekvence, úroveň dopravní obslužnosti), na dostupnost a rozmístění různých služeb, na ochranu životního prostředí (třídění odpadu, rozmístění kontejnerů v obci) atd.

Při těchto činnostech dochází mj. k rozvoji řady obecnějších dovedností, které přispívají k postupnému naplňování klíčových kompetencí (bližší viz Kol. 2007a). V rámci následujících skupin kompetencí žák zejména:

- kompetence k učení a k řešení problémů: je schopen efektivně pozorovat prostředí místního regionu/obce, identifikovat zde různé problémové situace, dovede vyhledávat a třídit informace, kriticky je posuzovat, dávat do souvislostí a využívat je k návrhům řešení těchto problémů
- kompetence komunikativní, sociální a personální: rozumí nejrůznějším typům zdrojů informací, dokáže vhodně a logicky argumentovat, své myšlenky obhájit, ale také respektuje názory jiných, je schopen spolupracovat ve skupině, zapojit se do

diskuze, prezentovat výsledky své práce a využívat k tomu moderních informačních a komunikačních prostředků

- kompetence občanské: zajímá se o aktuální dění v místním regionu/obci, respektuje a chrání jeho tradice, kulturní a historické dědictví, chová a se zde zodpovědně a s ohledem na ochranu životního prostředí a trvale udržitelný rozvoj, zapojuje se do vybraných aktivit
- kompetence pracovní: osvojuje si algoritmus postupu při řešení problémových situací, na přiměřené úrovni je schopen používat metody pozorování, analýzy, komparace a syntézy, stejně jako elementárních forem výzkumu, výsledky dovede aplikovat v běžném životě

Učivo o místním regionu má také značný potenciál z hlediska motivace žáků. Pokud pomíneme zřejmý praktický význam učiva pro každodenní život, poskytuje tato tematika i řadu možností, jak využít předešlých znalostí žáků získaných na základě jejich osobních zkušeností ve svém okolí. V úvodu je tedy možné použít např. metodu brainstormingu (bližší např. Kühnlová 2007) či nechat žáky hovořit o tom, co ví o regionu sami, a na to vhodně navázat novými poznatky. Jak již bylo zmíněno, jde navíc o učivo, v jehož rámci se otevírá velký prostor pro nejrůznější praktické činnosti, takže z tohoto hlediska poskytuje téma místní oblasti šanci pro ty žáky, kteří tolik neuspívají v pamětním učení, ale naopak mohou vynikat v rovině dovedností. Podobně má i nespornou motivační roli pro žáky nadprůměrné, schopné samostatně tvořivě pracovat.

5. Závěr

Z předchozího textu vyplynul značný význam učiva o místním regionu z mnoha hledisek a měl by mu tedy být ve výuce věnován dostatečný prostor. Příspěvek se také pokusil navrhnout některé příklady učiva, metod a činností žáků realizovatelných při jeho probírání. Zde je ale samozřejmě nutné vyjít z konkrétních podmínek a výběr přizpůsobit situaci na dané škole. Z obsahového hlediska je možné vidět největší přínos tohoto učiva obecně ve dvou základních rovinách: každá oblast místa školy/bydliště má jednak svoje specifické rysy, které by žáci měli pochopit a blíže region poznat, a zároveň lze v každé oblasti najít konkrétní možnosti, jak názorně demonstrovat některé obecné geografické jevy. Celkově by měl být kladen důraz na tematizaci a integrovaný přístup ke vzdělávacímu obsahu. Po metodické stránce má téma místního regionu značný potenciál pro aplikaci celé škály méně obvyklých vyučovacích metod a organizačních forem. Jak potvrdily výsledky výzkumu, je zde třeba doporučit zejména volbu aktivizujících přístupů, které kladou důraz na samostatné činnosti žáků a rozvoj obecnějších dovedností ve vazbě na tzv. klíčové kompetence. Nelze opomenout ani velký výchovný

XXII SJEZD ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI OSTRAVA 2010

význam tohoto učiva a možnost působit na hodnotovou orientaci žáků. Cílem výuky by tedy mělo být také vyvolání zájmu o dění v místním regionu. Jde v podstatě o výchovu k jakémusi modernímu občanství, kdy se žáci učí schopnostem uvážlivě rozhodovat v prostoru a zaujímat odpovědné postoje k problémům v jejich okolí. Místní region tak nabízí řadu možností, jak žákům ukázat praktické využití zeměpisu, a je tak typickým příkladem vazby „škola – život“.

Použité zdroje:

- ČEKAL, J., PAVLIŠ, P. (2000): Výuka místního regionu na základních školách okresu Tábor. In: Sborník referátů z 5. mezinárodní konference „Cestovní ruch, regionální rozvoj a školství“, JČU v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, katedra ekonomiky a techniky cestovního ruchu v Táboře, s. 298-299.
- ČERVINKA, P. (2007): Krajina a region ve školní výuce. *Geografické rozhledy* 17, č. 1, s. 15-16.
- HÁJEK, J. (1999): Vybrané kapitoly z didaktiky geografie. ZČU, Plzeň.
- HOFMANN, E. (2003): Integrované terénní vyučování. Paido, Brno.
- Kol. (2007a): Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. VÚP, Praha.
- Kol. (2007b): Rámcový vzdělávací program pro gymnázia. VÚP, Praha.
- KOVÁŘÍKOVÁ, J. (2010): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Písecka (diplomová práce). Katedra geografie, Pedagogická fakulta, JU, České Budějovice.
- KÜHNLOVÁ, H. (1997): Zeměpis místního regionu - příroda, kultura a životní prostředí. *Geografické rozhledy* 7, č. 4, s. 116-119.
- KÜHNLOVÁ, H. (1998): Tady jsem doma aneb Poznej dobře svoje bydliště. Metodická příručka. MOBY DICK, Praha.
- KÜHNLOVÁ, H. (1999): Kapitoly z didaktiky geografie. Karolinum, UK, Praha.
- KÜHNLOVÁ, H. (2007): Život v našem regionu. Příručka učitele pro základní školy a víceletá gymnázia. Nakladatelství Fraus, Plzeň.
- MARADA, M. (2006): Jak na výuku zeměpisu v terénu? *Geografické rozhledy* 15, č. 3, s.2-5.
- PYŠNOVÁ, L. (2008): Výuka místního regionu na 2. stupni ZŠ na příkladu Sedlčanska (diplomová práce). Katedra geografie, Pedagogická fakulta, JU, České Budějovice.
- ŘEZNIČKOVÁ, D. a kol. (2008): Náměty pro geografické a environmentální vzdělávání: výuka v krajině. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, UK, Praha.
- ŠUPKA, J., HOFMANN, E. (1990): Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie. Pedagogická fakulta, MU, Brno.
- ŠUPKA, J., HOFMANN, E., MATOUŠEK, A. (1994): Didaktika geografie II. Pedagogická fakulta, MU, Brno.
- WINTER, J. (1993): Základy regionálního výzkumu (malá oblast). Pedagogická fakulta ZČU, Plzeň.

Adresa autora:

RNDr. Jiří Čekal, Ph.D.
Katedra geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity
Jeronýmova 10
371 15 České Budějovice
cekal@pf.jcu.cz